

KATALOG PRAW OFIARY HANDLU LUDŹMI W SYSTEMIE POLSKIEGO PRAWA

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji

Opracowanie: grupa robocza ds.
wsparcia ofiar handlu ludźmi, w tym:
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej;
Komenda Główna Policji;
Komenda Główna Straży Granicznej;
Urząd do Spraw Cudzoziemców;
Prokuratura Krajowa;
Mazowiecki Urząd Wojewódzki;
Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji;
Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę;
La Strada - Fundacja przeciwko handlowi ludźmi i niewolnictwu.

Spis treści

<i>WSTĘP</i>	1
<i>HANDEL LUDŹMI – CO TO JEST?</i>	2
1. <i>PRAWO DO POMOCY i WSPARCIA</i>	4
2. <i>PRAWO DO INFORMACJI</i>	7
3. <i>PRAWO DO LEGALNEGO POBYTU</i>	10
4. <i>PRAWO DO UDZIAŁU W POSTĘPOWANIU KARNYM</i>	15
5. <i>PRAWO DO ODSZKODOWANIA</i>	17
6. <i>PRAWO DO OPIEKI MEDYCZNEJ i PSYCHOLOGICZNEJ</i>	20
7. <i>PRAWO DO POWROTU DO SWOJEGO KRAJU</i> ..	21
8. <i>PRAWO DO REINTEGRACJI</i>	24
9. <i>PRAWO DO OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH i POUFNOŚCI</i>	26
10. <i>PRAWO DO TRAKTOWANIA z SZACUNKIEM i BEZ DYSKRYMINACJI</i>	28
<i>Gdzie szukać pomocy?</i>	30
🏠 <i>KCIK – Twoje centrum pomocy</i>	30
<i>PAMIĘTAJ:</i>	33
<i>Ważne pojęcia:</i>	34
<i>Podstawy prawne:</i>	35

WSTĘP

Ta broszura powstała po to, żeby pomóc wszystkim osobom, które mogły stać się ofiarami handlu ludźmi. Handel ludźmi to bardzo poważne przestępstwo, które ma miejsce wtedy, gdy ktoś – stosując nieetyczne metody – wykorzystuje drugą osobę do pracy, żebractwa, prostytucji, kradzieży lub innych rzeczy wbrew jej woli by osiągnąć zysk. Często, ale nie zawsze, dotyczy ludzi, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji życiowej – także cudzoziemców.

Jeśli jesteś ofiarą handlu ludźmi masz prawo do pomocy i ochrony. Jeśli podejrzewasz, że ktoś inny nią jest przekaz jej tę broszurę. Nie musisz radzić sobie sam. W Polsce działają organizacje i instytucje, które udzielają bezpłatnego wsparcia – psychologicznego, prawnego, medycznego, a także pomagają znaleźć bezpieczne miejsce do życia.

W tej broszurze znajdziesz informacje o tym:

- * czym jest handel ludźmi,
- * jakie masz prawa jako ofiara,
- * gdzie możesz zwrócić się po pomoc.

Nie bój się szukać wsparcia. Nie jesteś sam/sama – i masz prawo do bezpłatnej pomocy.

HANDEL LUDŹMI – CO TO JEST?

Handel ludźmi to sytuacja, gdy ktoś zmusza drugą osobę do robienia czegoś wbrew jej woli – na przykład do ciężkiej pracy, prostytucji, żebractwa, kradzieży, czy innych rzeczy, z których przestępca czerpie korzyści. Taka osoba może być oszukiwana, zastraszana, bita, stale kontrolowana przez innych ludzi, obarczana „długiem”, który nigdy się nie kończy, albo pozbawiona dokumentów. Czasem jest to robione przez obcych ludzi, a czasem nawet przez osoby, które udają, że chcą pomóc.

Handlarze ludźmi często wykorzystują osoby z niepełnosprawnościami lub w trudnej sytuacji życiowej lub materialnej – bez pieniędzy, domu, pracy, albo takie, które nie znają języka lub nie mają prawa pobytu. Przestępcy mogą przed taką osobą roztaczać wizję wspólnej przyszłości, dochodowej pracy lub lepszego życia z dala od dotychczasowych problemów np. przemocowej rodziny. Handlarze ludźmi mogą korzystać z różnych metod manipulacji, np. udawać przyjaciela lub partnera. Często poświęcają dużo czasu na zdobycie zaufania ofiary i uśpienie jej czujności.

Ofiarą może zostać każdy

Często ofiary nie wiedzą, że są ofiarami – wchodzi w relacje ze sprawcą, bo zostały okłamane, zastraszone, nie miały do-
kład pójść albo nie wiedziały co zrobić. Dlatego tak ważne jest
by pamiętać, że nawet, jeśli ofiara zgodziła się na wykorzystanie,
to nadal jest ofiarą handlu ludźmi.

Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie,
przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby przy
użyciu:

- * przemocy¹, groźby², podstęp,
- * wprowadzenia w błąd,
- * wykorzystania zależności, trudnego położenia,
- * udzielania lub przyjmowania korzyści
majątkowej –

w celu wykorzystania tej osoby (np. do pracy przymusowej,
prostytucji, niewolnictwa, handlu organami i innych).

*Oznacza to, że każda osoba, która dopuszcza się takiego dzia-
łania, łamie prawo i podlega surowej karze. Państwo i organi-
zacje pozarządowe mają **obowiązek** pomagać osobom, które
padły ofiarą handlu ludźmi.*

¹ Przemoc to celowe zachowanie, którym ktoś rani drugą osobę, wykorzystując
swoją przewagę (fizyczną, ale też emocjonalną, ekonomiczną lub społeczną), po-
wodując ból, cierpienie lub szkody fizyczne albo psychiczne.

² Groźba to obietnica zrobienia komuś krzywdy, wywołująca uzasadnione
obawy, że ta zapowiedź zostanie zrealizowana. Groźba może być wyrażona sło-
wami, gestem lub innym zachowaniem, które jednoznacznie wskazuje na zamiar
wyrządzenia szkody.

1. PRAWO DO POMOCY I WSPARCIA

Jako osoba, która mogła paść ofiarą handlu ludźmi, masz prawo do uczestnictwa w procedurze identyfikacji w kierunku sprawdzenia, czy jesteś ofiarą handlu ludźmi oraz do natychmiastowej, bezpiecznej, kompleksowej i **bezpłatnej pomocy** – nawet zanim złożysz oficjalne zawiadomienie na Policji czy zdecydujesz się na współpracę z organami ścigania. Pomoc ta przysługuje Ci niezależnie od obywatelstwa, płci, wieku, pochodzenia, orientacji seksualnej, wyznania czy statusu pobytowego. Jeżeli istnieje choćby podejrzenie, że mogłeś/mogłaś paść ofiarą handlu ludźmi, masz prawo do ochrony i wsparcia już od pierwszego kontaktu z instytucją pomocową.

Pomoc należy Ci się z mocy prawa – nie musisz na nią „zasłużyć” ani niczego udowadniać. Wystarczy, że istnieją poważne podstawy by uznać, że mogłeś/mogłaś paść ofiarą handlu ludźmi.

Skontaktuj się z Krajowym Centrum Informacyjno-Konsultacyjnym dla Ofiar Handlu Ludźmi lub inną organizacją taką jak fundacja La Strada, IOM. Pomocy możesz też szukać w Urzędzie Wojewódzkim w miejscu zamieszkania, Funduszu Sprawiedliwości czy ośrodku pomocy społecznej – w każdym z tych miejsc otrzymasz wsparcie, ochronę i informacje, które pomogą Ci podjąć bezpieczne i świadome decyzje.

O pomoc możesz prosić w każdym momencie, nie ma na nią limitów czasowych. Nie bój się ubiegać o coś, co Ci się należy.

Co obejmuje pomoc?

Jeśli zostaniesz uznany/uznana za ofiarę (lub domniemaną ofiarę) handlu ludźmi możesz bezpłatnie otrzymać m.in.:

- * zakwaterowanie w bezpiecznym miejscu, np. w schronisku lub mieszkaniu chronionym,
- * wyżywienie, odzież i środki higieny osobistej,
- * podstawową pomoc medyczną – dostęp do lekarza, leczenie, leki, rehabilitację,
- * pomoc psychologiczną i psychiatryczną, wsparcie emocjonalne,
- * pomoc tłumacza, jeśli nie posługujesz się językiem polskim,
- * pomoc prawną, w tym w sprawach karnych, migracyjnych, rodzinnych i cywilnych,
- * pomoc finansową, np. jednorazową zapomogę lub zasiłek celowy na pokrycie nagłych potrzeb³,
- * wsparcie osoby towarzyszącej – np. podczas wizyt w urzędach, na Policji lub w Straży Granicznej, w sądzie czy szpitalu.

Kto udziela pomocy?

Pomoc ofiarom handlu ludźmi w Polsce zapewniają m.in.:

- * Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK) –
<https://www.gov.pl/web/kcik>
- * organizacje pozarządowe realizujące zadania publiczne

³ Zapomoga i zasiłek celowy to formy jednorazowej pomocy finansowej, która może być udzielona, żeby pokryć podstawowe potrzeby, takie jak kupno lekarstw, jedzenia, ubrań, przyborów szkolnych albo płatność za wizytę u lekarza specjalisty.

- * ośrodki pomocy społecznej i jednostki samorządu terytorialnego.

Pomoc prawna – Twoje prawo do informacji i obrony

Od momentu zidentyfikowania jako ofiary (lub domniemanej ofiary) handlu ludźmi, przysługuje Ci nieodpłatna pomoc prawna, obejmująca m.in.:

- * informacje o dostępnych ścieżkach prawnych,
- * wsparcie w sprawach związanych z legalizacją pobytu,
- * pomoc w postępowaniu karnym (jako pokrzywdzony/świadek),
- * pomoc w sprawach cywilnych, np. o odszkodowanie lub utrzymanie kontaktu z dziećmi,
- * wsparcie w uzyskaniu statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej.

Ofiara może ustanowić pełnomocnika (adwokata lub radcę prawnego) także, jeżeli nie stać jej na pomoc prawną z własnych środków – może wtedy wnioskować o taką pomoc zgłaszając się do sądu, w którym prowadzona jest sprawa. Dzieci będące ofiarami oraz dzieci bez opieki otrzymują wyznaczonego przez sąd kuratora, który reprezentuje ich interesy.

2. PRAWO DO INFORMACJI

- * Jako osoba, która może być ofiarą handlu ludźmi, masz prawo do uzyskania jasnych, zrozumiałych i szczegółowych informacji – tak, aby mieć świadomość tego, jakie masz prawa i co możesz zrobić, by uzyskać pomoc i ochronę.
- * Prawo do informacji to jedno z najważniejszych praw, które Ci przysługują – przysługuje Ci od momentu pierwszego kontaktu z Policją, Strażą Graniczną, prokuratorem, sądem, organizacją pomocową czy inną instytucją publiczną.

Masz prawo wiedzieć, co się dzieje. Masz prawo rozumieć. Masz prawo pytać. Jeśli coś jest dla Ciebie niezrozumiałe – poproś o wyjaśnienie. Zgłoś się do wybranej organizacji wspierającej ofiary – ich głównym celem jest pomoc.

O czym zostaniesz poinformowany?

Masz prawo otrzymać informacje m.in. o:

- * swoich prawach i obowiązkach jako pokrzywdzonego/świadka,
- * dostępnych formach pomocy i wsparcia, w tym prawnego, psychologicznego i socjalnego,
- * przebiegu postępowania karnego – co się dzieje na każdym jego etapie,
- * Twojej roli w postępowaniu – jako pokrzywdzonego/świadka,
- * możliwości złożenia zawiadomienia o przestępstwie,

- * możliwości dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia,
- * możliwości uzyskania statusu pobytowego (jeśli jesteś cudzoziemcem),
- * zasad kontaktu z adwokatem, pełnomocnikiem, kuratorem lub innymi przedstawicielami.

W jaki sposób otrzymasz informacje?

- * ustnie albo pisemnie – zrozumiale, prostym językiem,
- * w języku, który rozumiesz – z pomocą tłumacza,
- * bezpłatnie – nie ponosisz żadnych kosztów związanych z otrzymaniem tych informacji.

Jeśli czegoś nie rozumiesz, masz prawo zadawać pytania i prosić o ponowne wyjaśnienie. Instytucje mają obowiązek udzielić Ci informacji w sposób dla Ciebie jasny i zrozumiały.

Kto musi Cię poinformować?

- * Policja, Straż Graniczna, prokuratura, sąd – w toku postępowania przygotowawczego i sądowego ,
- * pracownicy socjalni i organizacje pozarządowe – w zakresie pomocy i wsparcia,
- * prawnicy, tłumacze, pełnomocnicy, jeśli działają w Twoim imieniu.

Informacje możesz otrzymać także od:

- * Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego (KCIK),
- * Fundacji La Strada i innych organizacji wspierających ofiary takich jak La Strada czy IOM

lub Urząd do Spraw Cudzoziemców, Fundusz Sprawiedliwości, ośrodek pomocy społecznej.

Czego się dowiesz?

- * co możesz zrobić, jako ofiara (np. złożyć wniosek o pomoc prawną, o odszkodowanie),
- * jak wygląda procedura karna – krok po kroku,
- * kto może Cię reprezentować i jak się z nim skontaktować,
- * jakie są terminy i zasady (np. odwołania od decyzji),
- * co zrobić, gdy boisz się zeznawać lub chcesz uniknąć kontaktu ze sprawcą.

Dlaczego jest to ważne?

- * Bo możesz świadomie decydować o swojej sytuacji – np. o tym czy chcesz złożyć zawiadomienie, czy chcesz zeznawać, czy chcesz ubiegać się o pomoc.
- * Bo masz prawo do obrony przed sprawcami i do dochodzenia sprawiedliwości – dlatego musisz wiedzieć, jakie masz prawa.
- * Bo zrozumienie procedur da Ci poczucie bezpieczeństwa i kontroli.

3. PRAWO DO LEGALNEGO POBYTU

- * Jeśli jesteś cudzoziemcem i mogłeś/mogłaś stać się ofiarą handlu ludźmi, masz prawo do legalnego pobytu w Polsce, niezależnie od swojego wcześniejszego statusu pobytowego. Prawo to służy ochronie Twojego życia, zdrowia i godności oraz umożliwia skorzystanie z pomocy i wsparcia.
- * Państwo polskie oferuje kilka form pobytu i ochrony dla ofiar – w zależności od sytuacji oraz stopnia współpracy z organami ścigania.

Zaświadczenie o domniemaniu bycia ofiarą handlu ludźmi

Jeśli istnieją przypuszczenia, że możesz być ofiarą handlu ludźmi (nawet bez pełnej identyfikacji), możesz otrzymać zaświadczenie, które uprawnia Cię do legalnego pobytu w Polsce:

- * na **3 miesiące** – w przypadku osób dorosłych,
- * na **4 miesiące** – w przypadku dzieci (osób poniżej 18 r.ż.).

Zaświadczenie wydają:

- * Policja,
- * Straż Graniczna,
- * prokurator.

Co Ci daje to zaświadczenie?

- * Legalny pobyt w Polsce, podczas którego możesz uzyskać pierwszą pomoc, odpocząć i podjąć dalsze decyzje.
- * Brak ryzyka deportacji – nie możesz zostać wydany/wydana z Polski.
- * Prawo do pomocy socjalnej – zakwaterowanie, jedzenie, opieka medyczna, wsparcie psychologiczne.

Jeśli zaświadczenie zostanie unieważnione (np. z powodu ponownego kontaktu z przestępcami), automatycznie utracisz prawo do legalnego pobytu w Polsce.

Zezwolenie na pobyt czasowy

Jeśli zdecydujesz się współpracować z organami ścigania (np. złożysz zeznania przeciwko sprawcom), możesz ubiegać się o zezwolenie na pobyt czasowy:

- * na co najmniej 6 miesięcy,
- * z możliwością przedłużenia.

Musisz spełniać określone warunki:

- * przebywać w Polsce,
- * współpracować z Policją, Strażą Graniczną, prokuraturą lub sądem w sprawie handlu ludźmi,
- * zerwać kontakty z osobami, które Cię wykorzystywały.

Co Ci daje pobyt czasowy?

- * możesz pracować bez dodatkowego zezwolenia,
- * masz dostęp do opieki zdrowotnej, edukacji i pomocy społecznej,

- * możesz korzystać z kursów zawodowych, językowych, doradztwa zawodowego,
- * możesz mieszkać w Polsce bezpiecznie i legalnie – pomoc w wypełnieniu wniosku uzyskasz w KCIK.

Zezwolenie na pobyt stały

Po co najmniej 1 roku legalnego pobytu czasowego, jako ofiara handlu ludźmi, możesz ubiegać się o pobyt stały – czyli na czas nieokreślony.

Musisz spełniać określone warunki:

- * nadal być uznawanym/uznawaną za ofiarę handlu ludźmi (art. 115 § 22 *Kodeks karnego*),
- * współpracować z organami ścigania,
- * obawiać się powrotu do swojego kraju (grozi Ci zemsta, przemoc, prześladowania).

Pobyt stały daje Ci stabilizację, prawo do długoterminowego pobytu w Polsce i możliwość dalszej integracji. Pomoc w wypełnieniu wniosku uzyskasz w KCIK.

Ochrona międzynarodowa (status uchodźcy lub ochrona uzupełniająca)

Jeżeli boisz się powrotu do swojego kraju z powodu grożącego Ci tam:

- * prześladowania (z powodu Twojej rasy, religii, narodowości, poglądów politycznych lub przynależności do określonej grupy społecznej) lub
- * ryzyka doznania poważnej krzywdy,

możesz otrzymać ochronę międzynarodową (status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą) w Polsce.

Zgłoś się do najbliższej placówki Straży Granicznej, która przyjmie od Ciebie wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej. Twój wniosek zostanie następnie rozpatrzony przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

W trakcie postępowania masz prawo do:

- * legalnego pobytu,
- * zakwaterowania i wyżywienia,
- * opieki zdrowotnej,
- * bezpłatnej informacji prawnej, a także wsparcia tłumacza w trakcie postępowania.

Jeśli zostaniesz objęty ochroną międzynarodową, otrzymasz kartę pobytu oraz będziesz miał/miała takie same prawa jak obywatele Polski (poza prawem wyborczym).

Polski dokument tożsamości cudzoziemca

Jeśli nie posiadasz paszportu ani innego dokumentu, a przebywasz w Polsce na podstawie zaświadczenia o domniemaniu ofiary handlu ludźmi, możesz otrzymać tymczasowy dokument tożsamości, ważny przez 1 rok.

Dokument:

- * potwierdza Twoją tożsamość w Polsce,
- * nie uprawnia do podróży międzynarodowej ani nie potwierdza obywatelstwa.

Dlaczego jest to ważne?

Prawo do legalnego pobytu daje Ci:

- * ochronę przed deportacją,
- * czas na podjęcie decyzji,
- * dostęp do wsparcia,
- * poczucie bezpieczeństwa i szansę na odbudowę życia.

Jeśli jesteś w takiej sytuacji – nie musisz radzić sobie sam/sama. Zgłoś się do:

- * KCIK – <https://www.gov.pl/web/kcik>
- * Fundacji La Strada lub innej organizacji zajmującej się pomocą ofiarom handlu ludźmi
- * Urzędu Wojewódzkiego w miejscu zamieszkania,
- * lub lokalnego ośrodka pomocy społecznej.

Tam otrzymasz pomoc i wsparcie w uzyskaniu odpowiedniego dokumentu oraz wsparcie na dalszym etapie życia w Polsce.

4. PRAWO DO UDZIAŁU W POSTĘPOWANIU KARNYM

- * Jeśli jesteś ofiarą handlu ludźmi, masz prawo uczestniczyć w sprawie karnej przeciwko sprawcy – jako pokrzywdzony (czyli osoba, która została skrzywdzona).
- * Nie musisz się bać – masz prawo do ochrony, pomocy i do tego, żeby zostać wysłuchanym w bezpiecznych warunkach.

Co oznacza to prawo?

Oznacza to, że możesz:

- * złożyć zawiadomienie o przestępstwie na Policji lub w prokuraturze,
- * brać udział w rozprawie sądowej,
- * odpowiadać na pytania, ale też zadawać pytania innym (np. świadkom, biegłym),
- * mieć obok siebie adwokata lub pełnomocnika, a w postępowaniu przygotowawczym osobę najbliższą lub z pomagającą Ci fundacji,
- * złożyć wniosek o odszkodowanie lub zadośćuczynienie za krzywdę.

Jakie masz prawa?

- * prawo do tłumacza, jeśli nie mówisz dobrze po polsku,
- * prawo do ochrony danych – Twoje nazwisko, adres i inne dane będą ukryte,
- * prawo do zeznawania bez kontaktu ze sprawcą (np. przez szybę, z osobnego pokoju lub przy udziale psychologa),

- * prawo do wsparcia psychologa, jeśli boisz się lub jesteś w złym stanie emocjonalnym,
- * prawo do uzyskania informacji o tym, co się dzieje w sprawie – np. o terminach rozpraw, decyzjach sądu czy statusie sprawcy.

Jeśli boisz się zeznawać albo nie rozumiesz, co się dzieje – masz prawo do pełnych wyjaśnień i pomocy.

Skontaktuj się z:

- ! Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym dla Ofiar Handlu Ludźmi –
<https://www.gov.pl/web/kcik>
☎ 22 628 01 20
- ! Fundacją La Strada lub inną organizacją pomagającą ofiarom.

5. PRAWO DO ODSZKODOWANIA

Jeśli jesteś ofiarą handlu ludźmi, masz prawo domagać się odszkodowania i zadośćuczynienia za wyrządzone Ci krzywdy – fizyczne, psychiczne oraz materialne. Odszkodowanie to forma sprawiedliwości, która ma na celu wynagrodzenie szkód, jakie poniosłeś/poniosłaś w wyniku przestępstwa, a także pomóc Ci w odbudowie życia.

Masz prawo domagać się sprawiedliwości. Nie jesteś sam/sama. W uzyskaniu odszkodowania mogą Ci pomóc prawnicy, organizacje pozarządowe i punkty wsparcia. Skorzystaj z przysługujących Ci praw.

Czym różni się odszkodowanie od zadośćuczynienia?

- * Odszkodowanie to zwrot rzeczywistych strat, takich jak: utracone zarobki, koszty leczenia, rehabilitacji, utrzymania, transportu, udziału w rozprawach itp.
- * Zadośćuczynienie to rekompensata za cierpienie psychiczne, ból, stres, upokorzenie – czyli za krzywdę moralną.

O co możesz się ubiegać?

Jako ofiara możesz złożyć wniosek o:

- * zadośćuczynienie za doznane cierpienie fizyczne i psychiczne,
- * zwrot kosztów leczenia, rehabilitacji, leków,
- * rekompensatę za utracone zarobki,
- * zwrot kosztów związanych z udziałem w postępowaniu (np. dojazdu, tłumaczenia),

- * kompensatę od państwa, jeśli sprawca jest nieznany, niewypłacalny lub zbiegł.

Jak można uzyskać odszkodowanie?

Są cztery podstawowe ścieżki:

1. W postępowaniu karnym – sąd może zasądzić od sprawcy odszkodowanie na Twój wniosek. Powiedz o tym podczas przesłuchania.
2. W postępowaniu cywilnym – jeśli wyrok karny nie przyznał Ci odszkodowania lub przyznał niewystarczającą kwotę, możesz udać się do sądu cywilnego.
3. Niezależnie w postępowaniu cywilnym – nawet jeśli nie toczyło się postępowanie karne.
4. Od państwa – w ramach kompensaty – jeśli nie możesz uzyskać środków od sprawcy, możesz złożyć wniosek na podstawie *ustawy o państwowej kompensacie*.

Czym jest państwowa kompensata?

Jeśli nie udało Ci się odzyskać pieniędzy od sprawcy (np. jest nieznany, nie ma majątku lub uciekł), możesz złożyć wniosek o wypłatę odszkodowania z budżetu państwa.

Co obejmuje kompensata?

- * utracone zarobki lub środki utrzymania,
- * koszty leczenia, rehabilitacji, leków,
- * koszty pogrzebu (w przypadku śmierci).

Warunki:

- * przestępstwo musi być zgłoszone Policji, Straży Granicznej lub prokuraturze,

- * kompensata nie przysługuje, jeśli ofiara już otrzymała środki z innych źródeł (np. od sprawcy, z ubezpieczenia, pomocy społecznej).

Wniosek składa się do sądu rejonowego właściwego [dla miejsca zamieszkania ofiary](#). Pomoc w jego przygotowaniu można uzyskać w organizacjach pomocowych.

Pomoc z Funduszu Sprawiedliwości

Jeśli jesteś ofiarą przestępstwa, możesz skorzystać z natychmiastowej pomocy – jeszcze zanim zostanie wydany wyrok w Twojej sprawie.

Fundusz Sprawiedliwości oferuje:

- * bezpłatną pomoc prawną,
- * pomoc psychologiczną i terapeutyczną,
- * pomoc materialną, np. zakup odzieży, żywności, środków higieny, lekarstw, opłacenie noclegu.

Procedury – co warto wiedzieć:

- * W postępowaniu karnym, ofiara lub prokurator może złożyć wniosek o naprawienie szkody lub zadośćuczynienie aż do zakończenia przewodu sądowego.
- * Sąd może przyznać odszkodowanie z urzędu, czyli bez wniosku – jeśli uzna, że sprawca wyrządził szkodę.
- * Prokuratura ma obowiązek sprawdzać, czy sprawca ma majątek, z którego można ściągnąć pieniądze.

6. PRAWO DO OPIEKI MEDYCZNEJ I PSYCHOLOGICZNEJ

Jeżeli jesteś ofiarą handlu ludźmi, masz prawo do pomocy. Niezależnie od tego czy jesteś w Polsce legalnie, czy nie, masz prawo czuć się bezpiecznie i otrzymać wsparcie.

Co to oznacza?

Masz prawo do:

- * leczenia chorób i urazów,
- * konsultacji psychologicznych,
- * terapii psychiatrycznej,
- * dostępu do leków i specjalistów,
- * rehabilitacji.

W przypadku pomocy z Funduszu Sprawiedliwości pokrywanie kosztów świadczeń zdrowotnych jest możliwe tylko, jeśli doznany uszczerbek na zdrowiu wynika z przestępstwa lub jego następstw.

7. PRAWO DO POWROTU DO SWOJEGO KRAJU

- * Jeśli jesteś cudzoziemcem/cudzoziemką i padłeś/padłaś ofiarą handlu ludźmi, masz prawo do dobrowolnego i bezpiecznego powrotu do swojego kraju pochodzenia lub innego kraju, w którym legalnie przebywałeś/przebywałaś wcześniej. Decyzja o powrocie musi być dobrowolna, świadoma i podjęta bez nacisku.
- * Państwo polskie – we współpracy z Międzynarodową Organizacją ds. Migracji (IOM) – zapewnia w tym zakresie pełne wsparcie organizacyjne, logistyczne i reintegracyjne.

Masz prawo samodzielnie zdecydować, co jest dla Ciebie najlepsze – czy chcesz pozostać w Polsce i korzystać z dostępnej ochrony, czy bezpiecznie wrócić do swojego kraju z pomocą międzynarodowej organizacji. W każdej sytuacji przysługuje Ci prawo do informacji, wsparcia i ochrony.

Na czym polega pomoc w powrocie?

Jeśli chcesz wrócić do swojego kraju, możesz otrzymać:

- * informacje o sytuacji w kraju powrotu i możliwych formach wsparcia,
- * pomoc w uzyskaniu dokumentów podróży (np. paszportu lub tymczasowego dokumentu),
- * bezpieczny transport do miejsca docelowego,
- * zakwaterowanie i wyżywienie przed podróżą (jeśli ich potrzebujesz),

- * konsultację medyczną i opiekę w czasie podróży, jeśli Twój stan zdrowia tego wymaga,
- * pomoc reintegracyjną, finansową i rzeczową, przekazywaną po powrocie (z przeznaczeniem np. na cele związane z zatrudnieniem, edukacją, opieką zdrowotną, zakupem artykułów pierwszej potrzeby),

Instytucje udzielające pomocy

Pomoc w dobrowolnym powrocie do kraju zapewnia:

- Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM) – we współpracy ze Strażą Graniczną oraz Urzędem do Spraw Cudzoziemców,
- w wyjątkowych przypadkach również **Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK)**, jeśli powrót ma charakter tymczasowy lub wynika z innych ważnych okoliczności.

Więcej informacji:

 www.migrant.info.pl

Dobrowolność i ochrona praw ofiary

Udział w programie powrotu jest dobrowolny, oznacza to, że:

- * decydujesz o powrocie samodzielnie,
- * możesz na każdym etapie wycofać swoją zgodę i zrezygnować z powrotu,
- * wszystkie informacje są przekazywane w języku, który rozumiesz,
- * IOM nie przekazuje informacji o Twoim powrocie osobom trzecim bez Twojej zgody.

Ocena ryzyka powrotu

Jeśli zostałeś/zostałaś uznany/uznana za ofiarę lub domniemaną ofiarę handlu ludźmi, IOM przed powrotem:

- * przeprowadza ocenę ryzyka związanego z Twoim powrotem do kraju pochodzenia,
- * sprawdza, czy Twój powrót nie wiąże się dla Ciebie z zagrożeniem (np. przemocą, zemstą, represjami),
- * konsultuje się z lokalnym biurem IOM,
- * wspólnie z Tobą analizuje, czy powrót jest bezpieczny i możliwy.

Organizacja podróży

Jeśli zdecydujesz się na powrót:

- * IOM zajmie się organizacją całej podróży, w tym zakupem biletów, zapewnieniem transportu do miejsca wyjazdu (lotniska, dworca),
- * jeśli trzeba – zapewni opiekę osoby towarzyszącej (np. medyka),
- * IOM koordynuje również tzw. pomoc tranzytową, jeśli nie ma bezpośrednich lotów do kraju powrotu oraz pomoc recepcyjną świadczoną po przybyciu do kraju docelowego; w jej ramach IOM organizuje transport z lotniska/dworca do miejsca zamieszkania.

8. PRAWO DO REINTEGRACJI

- * Jeśli stałeś/stałaś się ofiarą handlu ludźmi, masz prawo nie tylko do ochrony, ale także do powrotu do normalnego życia – społecznego, rodzinnego i zawodowego. To właśnie oznacza prawo do reintegracji.
- * Reintegracja to proces, który pomaga Ci odzyskać samodzielność i kontrolę nad własnym życiem, odbudować poczucie bezpieczeństwa, zdobyć nowe umiejętności i ponownie stać się częścią społeczeństwa.

Masz prawo do nowego życia. Reintegracja to nie przywilej – to Twoje prawo, jako ofiary handlu ludźmi. Pomoc w tym obszarze jest zawsze dostępna i warto z niej skorzystać.

Co to oznacza w praktyce?

Oznacza to, że możesz skorzystać z różnych form pomocy, które są dopasowane do Twojej sytuacji i potrzeb. Pomoc ta może obejmować:

- * kursy językowe, jeśli nie znasz języka polskiego,
- * kursy zawodowe i edukacyjne, które pomogą Ci zdobyć nowe umiejętności i znaleźć pracę,
- * pomoc w znalezieniu pracy, w tym przygotowanie CV, udział w spotkaniach z doradcą zawodowym,
- * poradnictwo psychologiczne i społeczne, które pomoże Ci poradzić sobie z trudnymi przeżyciami,
- * naukę planowania budżetu i codziennego życia, abyś mógł/mogła samodzielnie funkcjonować,
- * zajęcia rekreacyjne i integracyjne, które pomogą Ci poczuć się częścią społeczeństwa.

Jak to wygląda w ramach KCIK?

W Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym (KCIK) każda osoba otrzymuje indywidualny plan pomocy, opracowany przez specjalistów. Plan ten może obejmować:

- * bezpieczne miejsce zamieszkania,
- * wsparcie materialne i rzeczowe,
- * pomoc psychologiczną i psychiatryczną,
- * bezpłatną pomoc prawną,
- * opiekę zdrowotną,
- * udział w kursach językowych i zawodowych,
- * doradztwo zawodowe i pośrednictwo pracy,
- * towarzyszenie w sprawach urzędowych i medycznych,
- * organizowanie wolnego czasu (np. zajęcia artystyczne, sportowe, integracyjne),
- * regularną ocenę postępów i dostosowanie pomocy do Twojej sytuacji.

Cel reintegracji

Celem jest to, abyś mógł/mogła:

- * żyć samodzielnie i bezpiecznie,
- * wrócić do edukacji lub pracy,
- * odzyskać poczucie własnej wartości i sprawczości,
- * korzystać w pełni ze swoich praw, jako człowiek i mieszkaniec Polski,
- * być aktywnym członkiem społeczeństwa.

9. PRAWO DO OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH I POUFNOŚCI

- * Jako osoba, która mogła paść ofiarą handlu ludźmi, masz pełne prawo do ochrony swojej prywatności – tak, aby nikt nie dowiedział się o Twojej sytuacji bez Twojej zgody.
- * Twoje dane osobowe, miejsce pobytu, sytuacja życiowa i zeznania są objęte tajemnicą. Wszystko po to, żebyś czuł/czuła się bezpiecznie i nie musiał/musiła obawiać się ponownego kontaktu ze sprawcą, ani tego, że ktoś Cię rozpozna.

Masz pełne prawo do ochrony. Nie musisz godzić się na kontakt ze sprawcą, ani bać się, że ktoś pozna Twoją historię bez Twojej zgody i wiedzy. Wszystkie instytucje mają obowiązek dbać o Twoją prywatność.

Co to oznacza w praktyce?

- * Twoje dane dotyczące miejsca zamieszkania czy pobytu, miejsca pracy, numeru telefonu, adresu poczty elektronicznej – w aktach sprawy – są zawsze utajniane, bez konieczności składania przez Ciebie wniosku;
- * Twoje dane osobowe (imię, nazwisko,) mogą zostać utajnione – w aktach sprawy, dokumentach sądowych, a nawet podczas rozprawy.
- * Jeśli prokurator lub sąd uzna, że Twoje życie, zdrowie, wolność albo mienie są zagrożone, może zarządzić tzw. anonimizację danych – czyli zastąpienie Twoich danych symbolem (np. „Świadek X”) albo całkowite ich ukrycie.

- * W szczególnych przypadkach możesz zostać przesłuchany/przesłuchana jako świadek anonimowy oznacza to, że nikt, nawet sprawca, nie pozna Twojej tożsamości.
- * Masz prawo zeznawać bez obecności sprawcy – np. z innego pomieszczenia, zza parawanu lub za pośrednictwem urządzeń technicznych.
- * Jeśli czujesz się zagrożony/zagrożona, możesz wystąpić o ochronę policyjną lub prawo do zmiany miejsca pobytu.

Kto musi chronić Twoje dane?

- * Policja, Straż Graniczna, prokuratura, sąd,
- * organizacje pozarządowe, lekarze, psychologowie, tłumacze,
- * prawnicy i doradcy – wszyscy mają obowiązek zachować tajemnicę zawodową.

Jeśli sprawca Ci grozi lub próbuje się z Tobą kontaktować:

- * Masz prawo zgłosić to Policji lub Straży Granicznej – mogą wtedy być zastosowane środki ochrony (np. zakaz zbliżania się).
- * Możesz uzyskać pomoc prawną i psychologiczną w ramach Funduszu Sprawiedliwości lub KCIK oraz od organizacji takich, jak La Strada.
- * Nie musisz niczego udowadniać sam – instytucje mają obowiązek działać, jeśli tylko zgłosisz zagrożenie.

10. PRAWO DO TRAKTOWANIA z SZACUNKIEM i BEZ DYSKRYMINACJI

- * Każdy człowiek zasługuje na szacunek, niezależnie od tego, kim jest, skąd pochodzi, jak wygląda, w co wierzy, jakiej jest płci, orientacji czy jakiego języka używa.
- * Jako osoba, która mogła paść ofiarą handlu ludźmi, masz prawo być traktowany/traktowana z godnością i zrozumieniem. Nikt nie może Cię obrażać, oceniać, wyśmiewać ani obwiniać za to, co Cię spotkało.

Twoja godność jest bardzo ważna. To, co Cię spotkało, to przestępstwo i nie jest Twoją winą. Nikt nie ma prawa Cię oceniać ani źle traktować.

Co to oznacza?

- * Masz prawo, aby każda osoba – funkcjonariusz organów ścigania, urzędnik, lekarz, tłumacz, prawnik, pracownik organizacji – odnosiła się do Ciebie z szacunkiem.
- * Masz prawo mówić w swoim języku – powinien być dostępny tłumacz.
- * Nikt nie ma prawa Cię poniżać, krzyczeć na Ciebie, ignorować lub sprawiać, że poczujesz się gorzej/gorsza.
- * Masz prawo być wysłuchany/wysłuchana – bez przerywania, oceniania i naciskania.
- * Nikt nie może Cię dyskryminować ze względu na: narodowość, płeć, orientację seksualną, tożsamość płciową, kolor skóry, religię, wiek,

niepełnosprawność, formę wykorzystania (np. praca seksualna), czy status pobytu.

Jeżeli ktoś źle Cię traktuje:

- * Masz prawo to zgłosić – np. do Rzecznika Praw Obywatelskich, do organizacji pozarządowej albo do KCIK.
- * Możesz poprosić o zmianę osoby, która Ci pomaga, jeśli jej zachowanie Cię rani lub onieśmiela.
- * Masz prawo do pomocy i ochrony – niezależnie od tego, czy masz dokumenty, czy nie i czy chcesz zeznawać w sądzie.

Gdzie szukać pomocy?

KCIK – Twoje centrum pomocy

KCIK to miejsce pierwszego kontaktu, w którym możesz liczyć na pełne wsparcie i opiekę. To bezpieczna przestrzeń dla każdej osoby, która mogła zostać wykorzystana lub zagrożona handlem ludźmi. Pomoc jest całkowicie bezpłatna i dostępna także dla cudzoziemców.

Zakres działań KCIK obejmuje m.in.:

- * prowadzenie całodobowej infolinii (również w językach obcych) - ☎ **+22 628 01 20**
☎ **+48 605 687 750**
- * wstępną identyfikację ofiar i ocenę ich potrzeb,
- * zapewnienie bezpiecznego schronienia,
- * interwencję kryzysową i koordynację dalszej pomocy,
- * doradztwo psychologiczne, społeczne i prawne,
- * pomoc w reintegracji i powrocie do normalnego życia.

Fundusz Sprawiedliwości

Wykaz punktów pomocy w całej Polsce:

 <https://www.funduszsprawiedliwosci.gov.pl/pl/znajdz-osrodek-pomocy>

Całodobowa linia wsparcia:

- * **+48 222 309 900** (język polski, angielski, ukraiński, rosyjski)

Fundusz Sprawiedliwości oferuje:

- * bezpłatną pomoc prawną,
- * pomoc psychologiczną i terapeutyczną,
- * pomoc materialną, np. zakup odzieży, żywności, środków higieny, leków, opłacenie noclegu.

 Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM)
w ramach programu IOM:

- * informuje o dostępności pomocy i jej zakresie,
- * zapewnia doradztwo w zakresie powrotu i reintegracji po powrocie,
- * zapewnia zakwaterowanie i wyżywienie przed powrotem,
- * przeprowadza oceny ryzyka związanego z powrotem w przypadku ofiar handlu ludźmi,
- * weryfikuje ważność dokumentów podróży i wspiera w ich uzyskaniu,

- * w razie potrzeby organizuje eskortę medyczną i zapewnia konsultację medyczną w celu oceny zdolności do podróży,
- * świadczy pomoc reintegracyjną po powrocie, we współpracy z biurami IOM w krajach powrotu.

 <https://poland.iom.int/pl>

 <https://avr.iom.pl/index-pl.html>

 <https://migrant.info.pl/pl/>

PAMIĘTAJ:

- ! Masz prawo do ochrony, pomocy i sprawiedliwości. Jeśli podejrzewasz, że ktoś Cię wykorzystał lub zmusił do czegoś – zgłoś się po wsparcie.
- ! Twoje prawa są zagwarantowane przez polskie i międzynarodowe prawo.
- ! Jeśli jesteś w takiej sytuacji – nie musisz być z tym sam/sama. Pomoc uzyskasz np. w Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK) Skontaktuj się z KCIK lub organizacją pomagającą ofiarom.

KCIK:

☎ INFOLINIA: +48 22 628 01 20/+48 605 687 750

(24/7 całodobowo)

<https://www.gov.pl/web/kcik>

Straż Graniczna

☎ TELEFON INTERWENCYJNY:

+48 800 422 322

Policja

☎ 997

Ważne pojęcia:

zasitek celowy - jednorazowa pomoc pieniężna, którą można dostać na pokrycie ważnych wydatków takich jak zakup jedzenia, leków, ubrań, niezbędnych rzeczy do domu czy wizyty u lekarza specjalisty.

zapomoga - pomoc jednorazowa, zwykle przyznawana w sytuacjach nagłych, losowych, o charakterze interwencyjnym. Może mieć charakter bardziej nieformalny i zwykle nie wymaga spełnienia tak ściśle określonych kryteriów jak zasitek celowy.

zadośćuczynienie - rekompensata za cierpienie psychiczne, ból, stres, upokorzenie, – czyli za krzywdę moralną.

kompensata państwowa – świadczenie pieniężne wypłacane przez państwo ofiarom przestępstw lub ich najbliższym, w sytuacji, gdy nie mogą oni uzyskać odszkodowania lub zadośćuczynienia od sprawcy, z tytułu ubezpieczenia lub z innych źródeł.

odszkodowanie - zwrot rzeczywistych strat, takich jak: utracone zarobki, koszty leczenia, rehabilitacji, utrzymania, transportu, udziału w rozprawach itp.

Podstawy prawne:

- * Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
- * Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, sporządzona w Warszawie dnia 16 maja 2005 r. (Dz.U. z 2009 r. nr 20 poz. 107)
- * Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. nr 16 poz. 93; z 2024 r. poz. 1061, 1237)
- * Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 1974 r. nr 24 poz. 141; z 2025 r. poz. 277, 807)
- * Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997 r. nr 89 poz. 555; z 2025 r. poz. 46, 304)
- * Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. nr 88 poz. 553; z 2025 r. poz. 383)
- * Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2003 r. nr 128 poz. 1176; z 2025 r. poz. 223, 389, 619, 621)
- * Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych (Dz.U. z 2016 r. poz. 325)
- * Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz.U. z 2006 r. nr 144 poz. 1043)
- * Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz.U. z 2010 r. nr 254 poz. 1700; z 2025 r. poz. 620)
- * Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2024 r. poz. 769, 1222, 1688; z 2025 r. poz. 619, 621, 622)
- * Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz.U. z 2015 r. poz. 21; z 2024 r. poz. 1228)
- * Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej i edukacji prawnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1534)
- * Ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych w sprawach karnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1206)
- * Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U z 2025 r. poz. 620)
- * Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2025 r. poz. 620)
- * Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy

Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości (Dz.U. z 2017 r. poz. 1760; z 2024 poz. 1715)

- * Porozumienia między Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzeczypospolitej Polskiej a Międzynarodową Organizacją do Spraw Migracji w sprawie współpracy w zakresie dobrowolnych powrotów cudzoziemców opuszczających terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zawartego w dniu 12 lipca 2005 r. oraz Ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (M.P. 2006 poz. 46)

